

ПРОГНОСТИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ТА ЇЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА

УДК 378.05 + 159.98 + 330

К. С. Масленнікова

В економічній науці *модель* – це логічний (зазвичай математичний) опис того, що економічна теорія вважає особливо важливим при дослідженні певної проблеми [2]; дослідження будь-яких об'єктів шляхом вивчення їх системних структур [1]. За А. В. Семеновою, *модель* – зображення, отже, схема, графік будь-якого об'єкта, процесу або явища, що використовується як його спрощена заміна [2]. Модель являє собою чотиримісну конструкцію, компонентами якої є суб'єкт (людина), завдання, що вирішується суб'єктом, об'єкт – оригінал (фрагмент реальної дійсності) і мова чи спосіб опису матеріального відтворення моделі [1].

У гуманітарній сфері частіше використовуються *змістовні моделі* – моделі, які формулюються на природній мові. Побудова такої моделі надає можливість одержати нову інформацію про поведінку об'єкта [2]. Процес побудови моделі називається моделюванням. *Моделювання* – дослідження будь-яких явищ, процесів або систем об'єктів шляхом побудови та вивчення їх моделей; використання моделей для визначення або уточнення їх характеристик та раціоналізації побудови об'єктів, що знову конструюються; дослідження об'єктів пізнання на їхніх моделях, побудова (аналіз і вивчення) моделей об'єктів (систем, конструкцій, процесів тощо) [3]. Моделювання має свою структуру, яка підрозділяється на *чотири етапи*: I етап – постановка завдання (визначення місця і ролі досліджуваного об'єкта у системі освіти); II етап – створення і вибір моделі з метою вивчення оригіналу (побудова системи компонентів структури досліджуваного об'єкту); III етап – вивчення моделі (установлення взаємозв'язків між компонентами системи); IV етап – перенесення даних, отриманих у результаті вивчення моделі, на оригінал

(узагальнення результатів та прогнозування змін щодо поведінки досліджуваного об'єкта). З урахуванням зазначеного вище, при побудові моделі формування професійної компетентності майбутніх економістів ми вважали, що:

– модель формування професійної компетентності майбутніх економістів є *прогностичною* (зміни у поведінці досліджуваного об'єкту – рівень сформованості професійної компетентності майбутніх економістів можливо спрогнозувати залежно до спричиненого на нього впливу);

– *досліджуваним об'єктом* є професійна компетентність майбутніх економістів;

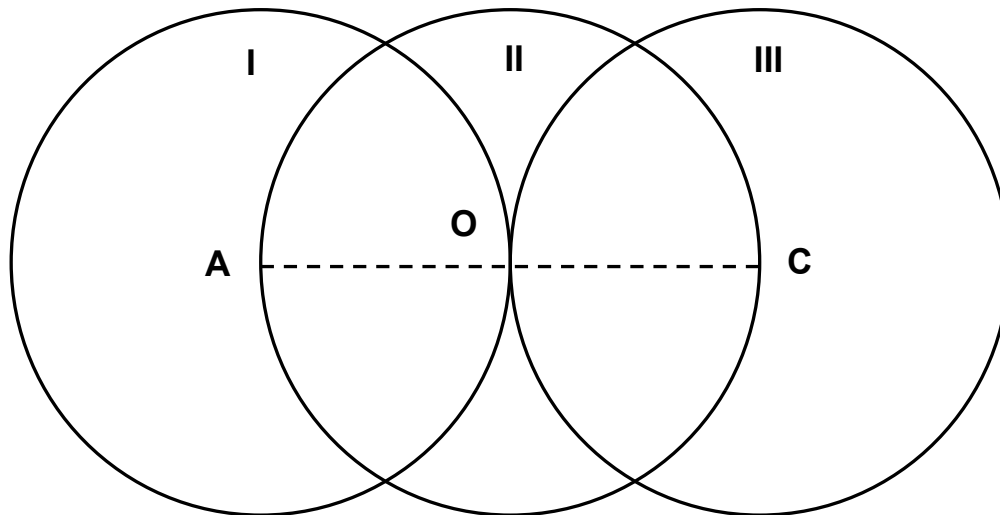
– *складовими* моделі виокремлено: три освітніх рівні, на яких відбувалося формування професійної компетентності майбутніх економістів, мета, педагогічні умови, діагностики рівня сформованості професійної компетентності та результат.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття, полягає у визначенні основних складових прогностичної моделі формування професійної компетентності майбутнього економіста, її побудові й експериментальній перевірці.

Формування цілей статті (постановка завдання) полягає в тому, щоб визначити складові прогностичної моделі формування професійної компетентності майбутнього економіста; надати результати її експериментальної перевірки.

Взаємозв'язок між освітніми рівнями економічної освіти інтерпретовано на рис. 1. Накладання площин трьох освітніх рівнів зумовлено тотожністю навчальних планів профільної економічної підготовки у загальноосвітній школі (10–11 класи) та на 1 курсі вищого навчального закладу (ВНЗ) I–II рівня акредитації (технікум), а також необхідністю фахової економічної підготовки на 2–3 курсах ВНЗ I–II рівня акредитації і на 1–2 (3) курсах ВНЗ III–IV рівня акредитації. Відрізок АО відображує процес навчальної діяльності майбутніх економістів на I (10–11 класи) та II (1–2 курси) освітніх рівнях. Відрізок ОС, у

свою чергу, відображає процес навчальної діяльності майбутніх економістів на II (1–3 курси) і III (1–2 курси) освітніх рівнях. Точка О – точка дотику першого та третього освітніх рівнів, яка відображає завершення навчання у загальноосвітній школі і початок його у ВНЗ III–IV рівня акредитації.

Умовні позначення:

- I – перший освітній рівень (школа);
- II – другий освітній рівень (ВНЗ I-II рівня акредитації);
- III – третій освітній рівень (ВНЗ III-IV рівня акредитації);

- A – початок профільного навчання в школі (10 кл.) / початок навчання у ВНЗ I-II рівня;
- O – завершення профільного навчання в школі (10 кл.) / початок навчання у ВНЗ III-IV рівня;
- C – завершення навчання у ВНЗ I-II рівня акредитації.

Рис. 1. Взаємозв'язок освітніх рівнів у площині економічної освіти

Взаємозв'язок освітніх рівнів та прогностичний характер побудованої нами моделі передбачає діагностику сформованості професійної компетентності економістів з метою визначення подальшої можливості здобуття економічної освіти. Якщо при проведенні первинної діагностики на першому освітньому рівні (9 клас) професійна компетентність майбутніх економістів сформована на оптимальному/гармонійному рівнях, то у майбутніх економістів можливі два шляхи здобуття подальшої економічної освіти у межах економічного простору – продовжити навчання у загальноосвітній школі або перейти на другий освітній рівень і навчатися у ВНЗ I–II рівня акредитації. Якщо діагностика засвідчила непродуктивний/функціональний рівень сформованості професійної компетентності економістів, то той, хто навчається,

не має хисту до професійної економічної діяльності та може вийти за межі простору економічної освіти. У разі, коли прикінцева діагностика на першому освітньому рівні свідчить про оптимальний/гармонійний рівень сформованості професійної компетентності, то майбутні економісти спроможні перейти як на другий, так і на третій освітній рівні для здобуття економічної освіти. За наявності функціонального/непродуктивного рівня сформованості професійної компетентності майбутніх економістів той, хто навчається, виходить за межі простору економічної освіти.

Результати прикінцевої діагностики, що були проведені на першому освітньому рівні, було обрано як первинні для другого освітнього рівня.

Після закінчення навчання на другому освітньому рівні, при сформованості професійної компетентності економістів на оптимальному/гармонійному рівнях, ті, хто навчався та мав намір продовжувати навчання за економічним фахом, переходять до третього освітнього рівня. За наявності функціонального/непродуктивного рівня сформованості і неспроможності продовжувати навчання вони виходять за межі простору економічної освіти. У цьому випадку результати прикінцевої діагностики для другого освітнього рівня набувають значення первинної для третього освітнього рівня.

На третьому освітньому рівні проводиться остаточна діагностика рівня сформованості професійної компетентності майбутніх економістів.

У прогностичній моделі *метою* для I освітнього рівня є формування оптимального/гармонійного рівнів професійної компетентності майбутніх економістів з можливістю подальшого навчання на II та III освітніх рівнях.

Прогностична модель формування професійної компетентності майбутніх економістів подана на рис. 2.

Усього в експериментальній роботі щодо формування професійної компетентності майбутніх економістів взяли участь 275 осіб (школярів і студентів різних освітніх рівнів).

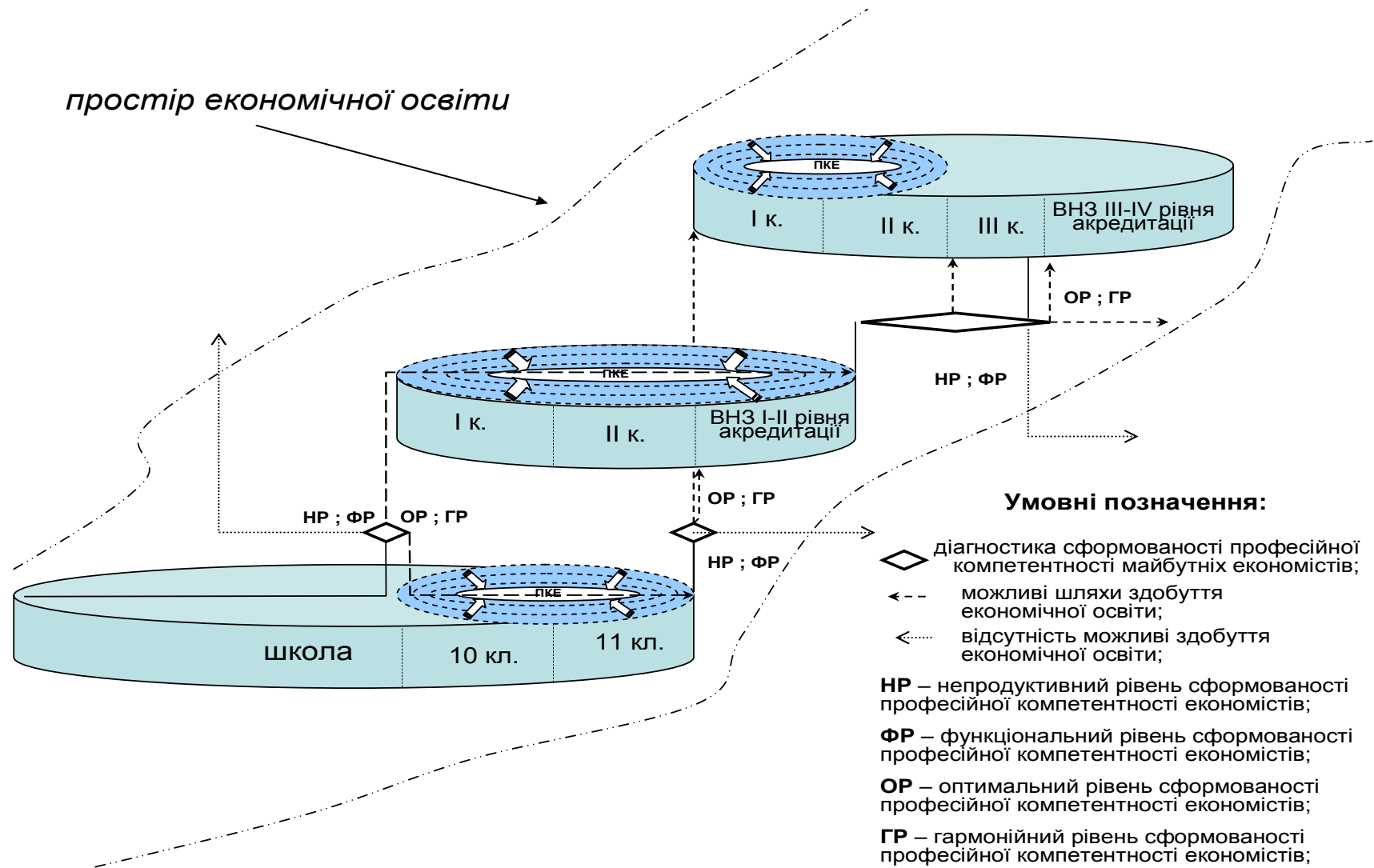

Рис. 2. Прогностична модель формування професійної компетентності економіста

На констатувальному етапі експериментальної роботи діагностика рівнів сформованості професійної компетентності виявила на *непродуктивному рівні* 114 осіб (42%), на *функціональному рівні* діагностовано 89 осіб (32%), на *оптимальному рівні* – 57 осіб (21%) та на *гармонійному рівні* – 13 осіб (5%) від усієї кількості осіб. Такі результати діагностики рівня сформованості професійної компетентності майбутніх економістів підтвердили необхідність продовження нашого дослідження. Для цього було здійснено розподіл школярів і студентів, які були залучені до експерименту, на контрольні (КГ) та експериментальні групи (ЕГ).

Було перевірено статистичну достовірність розподілу школярів і студентів на КГ та ЕГ за рівнями сформованості професійної компетентності за допомогою критерію Фішера [4]. Відтак, до експериментальних груп увійшло 145 осіб (6 груп), а до контрольних – 130 осіб (6 груп).

Прикінцева діагностика сформованості професійної компетентності майбутніх економістів засвідчила, що із загальної кількості учасників ЕГ (145 осіб) у 39 осіб діагностовано *непродуктивний* рівень, що складає 27%, *функціональний* рівень визначено у 56 осіб, що складає 39%, *оптимальний* – 38 осіб, що складає 26%, та *гармонійний* діагностовано у 12 осіб, що складає 9% від усієї кількості осіб. Загальні зміни у КГ (130 осіб): у 55 осіб діагностовано *непродуктивний* рівень (42%), у 34 осіб визначено *функціональний* рівень (26%), *оптимальний* рівень виявлено у 30 осіб (23%) і *гармонійний* – у 8 осіб (6%).

З метою порівняння результатів ефективності проведеного дослідження з формування професійної компетентності майбутніх економістів на всіх трьох рівнях ми спромоглися створити порівняльну таблицю результатів (див. таблицю).

Отже, базуючись на зазначеному вище, ми спромоглися побудувати прогностичну модель формування професійної компетентності майбутнього економіста. Результати її експериментальної перевірки є такими: для першого освітнього рівня $\Delta_{ЕГ} = 9,41\%$, $\Delta_{КГ} = 7,74\%$; для другого освітнього рівня

$\Delta_{EG} = 14,8\%$, $\Delta_{KG} = 5,68\%$; для третього освітнього рівня $\Delta_{EG} = 9,63\%$, $\Delta_{KG} = 6,32\%$.

Таблиця

Відносна зміна усереднених рівнів сформованості професійної діагностики майбутніх економістів за анкетною самодіагностикою

Освітні Рівні	Групи, кількість осіб	Усереднені рівні сформованості професійної компетентності, M_x		Відносна зміна усереднених рівнів сформованості професійної компетентності, Δ (%)
		конст.	прик.	
I загальноосвітня школа	EG, n=21	1,7	1,86	9,41
	KG, n=22	1,68	1,81	7,74
II ВНЗ I–II рівня акредитації	EG, n=76	1,82	2,09	14,8
	KG, n=42	1,76	1,86	5,68
III ВНЗ III–IV рівня акредитації	EG, n=48	2,19	2,39	9,63
	KG, n=66	1,9	2,02	6,32
Загалом EG, n=145		1,92	2,15	11,98
Загалом KG, n=130		1,82	1,88	3,3

Результати проведеної педагогічної дослідницько-експериментальної роботи підтверджують ефективність застосування запропонованих формувальних засобів у межах прогностичної моделі формування професійної компетентності майбутнього економіста у процесі навчальної діяльності.

Список використаної літератури

1. Братко А. А. Информация и психика / А. А. Братко, А. Н. Кочергин. – М. : Наука, 1977. – 199 с.

2. Семенова А. В. Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів : монографія / Алла Семенова. — Одеса : Юридична література, 2009. — 504 с.

3. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. — Одеса : Пальміра, 2006. — 364 с.

4. Сидоренко Е. Методы математической обработки в психологии / Елена Сидоренко. — СПб. : Речь, 2000. — 350 с.

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Семенова А. В.